

România

1909

**o Upruno Konsilio
le Barekrisipnasqo**

**O Nevo Cívilo Kòdo
vaś o xatāripen savorrenqo**

I EKSTINKTÌVO PRESKRÌPCIA

- institùcia kaj kerde pen vareso paruvipnata perdal o Cívilo Kòdo;
- reglementime and-e artìkolă 2.500-2.544, save si o khetano hakaj and-o umal e ekstinktìvo preskripciaqo

GENERÀLO DISPOZÌCIE

- i buti/objèkto le ekstinktìvo preskripciaqi – kodova so khosel pes perdal i preskripcia, kana na sas kerdo and-i periòda sikavdi le thamătar/legiatar, si o materiàlo hakaj k-i àkcia;
- hakaj k-i àkcia – o hakaj te dutisares / te spides jekhe zenes, perdal i pùblico zor, te kerel jekh varesavo butikeripen/prestàcia, te respektisarel jekh varesavi jurìdiko situàcia vaj te ovel drezărdo sarsave avere civìlo dośkrisipnaça, pala' sar si i situàcia.

I preskriptibilitèta le hakajesqi k-i àkcia

Si thode telal i ekstinnktìvo preskripcia:

- e hakaja k-i àkcia *saven si len jekh avlinali / patrimoniàlo buti*, avrăl e kazostar kana perdal i thami çhinaivel pes (deçidisarel pes) aversar;

PROJÈKTO „AVEN E KÒDURĂ!”

O ander kadale patrinenqo nanaj jekh oficiàlo interpretàcia le Neve Cívilo Kodosqi thaj na lel and-e jakha sarre bută save dikhen pe kado temàto

- aver hakaja k-i àkcia, madikh savi si lenqi butĩ, and-e speciàlo kàzurã dikhle le thamãtar/legiatar.

I bipreskriptibilitèta le hakajesqi k-i àkcia

O hakaj k-i àkcia si bipreskriptìbilo and-e kasave situàcie:

1. and-e situàcie sikavde le thamãtar;
2. de kuzom drom kana, perdal i natùra vaj i butĩ/obièkto le brakhle subiektivo hakajesqi, lesqo keripe n-ašti te ovel tiknãrdo sar vaxt/tìmpo;
3. e hakaja save dikhen:
  - i àkcia vaś o brakhipen jekhe biavlinale / bipatrimoniàlo hakajesqo, avrãl e kazostar kana perdal i thami çhinaivel pes aversar;
  - i àkcia vaś o arakhlipen le isipnasqo vai le biisipnasqo jekhe hakajesqo;
  - i àkcia vaś o arakhlipen le absolùto khanç-isipnasqo (absolùto nulitetaqo) jekhe juridikane aktosqo;
  - i àkcia vaś o arakhlipen le absolùto khanç-isipnasqo le aktosqo kaj çacarel kon si kodova kasqe açhol e dadenqi-avlin, kana laqi butĩ si vaj te dikhel kuzom avlin açhol diipnasqe, vaj kasqe-kuzom ulavdøl i avlin, le kondiciaça te ovel akceptime o dadenqi-avlinaqo-açhipen and-o vaxt sikavdo le thamãtar.

I preskripcia le hakajesqi k-i àkcia vaś e naşerutne hakaja (hakaja akçesòria)

- jekhvar le khoslipnaça le hakajesqo k-i àkcia vaś jekh şerutno hakaj, khosel pes vi o hakaj k-i àkcia vaś e naşerutne hakaja (hakaja akçesòria), avrãl e kazostar kana perdal i thami çhinaivel pes aversar;
- and-o kàzo kana jekh zeno uzlo (debitòri) si dutışardo jekhe-palal-aver butĩkerimatende, o hakaj k-i àkcia pe sarsavi andar kadala butĩkerimata khosel pes perdal jekh speciàlo preskripcia, deşkaj o uzlo kerel maj angle jekh vaj aver andar e butĩkerimata dutışarde;
- ama, kadala palutne dispozicie na çhiven pen kana e jekh-palal-aver butĩkeripnata keren, k-o agor, savo thavdel andar i thami vaj konvència, jekh sasto jekhipen.

PROJÈKTO „AVEN E KÒDURĂ!”

O ander kadale patrinenqo nanaj jekh oficiàlo interpretàcia le Neve Civìlo Kodosqi thaj na lel and-e jakha sarre butã save dikhen pe kado temàto

I preskripcia le hakajesqi k-i àkcia dikhindoj o unzilipen (i kreànca) garantime

- i preskripcia le hakajesqi k-i àkcia dikhindoj o šerutno unzilipen na cirdel pala' peste vi o khoslipen le hakajesqo k-i ipotekàro àkcia, o kreditóri le ipotekaqo daštindoj te lel and-o dikhipen, and-e thamãqe kondicie, tòko e phiravdutne/mobìlo vaj e biphiravdutne/bimobilo butã save sas ipotekime, ama numaj and-i lìmita le lovenqi sode mol (sode keren) kadala butã;

- kadala dispozìcie na čhiven pen le preskripciaqe le hakajesqi k-i àkcia vaš o potñipen le opral-lovenqo (kamataqo) thaj avere našerutne-butënqo (akćesorienqo) le ipotekàro unzilipnasqere, save, avrãl e kapitalostar, našti te maj oven učharde palal o pheripen le preskripciaqo perdal o bitñipen, zoraça, le butãqo thodi simadĩ.

I kompenzàcia thaj o hakaj k-o inkeripen zoraça

I preskripcia na del rigate o khoslipen perdal kompenzàcia le jekh-avresqe unzilimatenqo/kreancenqo thaj ni o keripen le hakajesqo k-o inkeripen zoraça, kana o hakaj k-i àkcia na sas khoslo and-o momènto kana dašti tholas pes mamuj leste i kompenzàcia vaj o hakaj k-o inkeripen zoraça, palal o kàzo.

So thavdel andar i pherdini preskripcia

- i preskripcia na kerel butĩ numaj kaj kadava si o hakaj, ama trubul te ovel mangli;
- palal so pherdã pes o vaxt le preskripciaqo, o dutĩsardo zeno dašti te na kamel o keripen le buitĩkeripnasqo;
- kodoles kaj kerdã *ke kamlo vov* i dutĩ pala' so pherdilo o vaxt le preskripciaqo, nanaj les les o hakaj te mangel o palpalediipen le butĩkeripnasqo, vi kaj and-o dĩves le keripnasqo na zanelas ke o vaxt le preskripciaqo pherdilosas;
- o pinzaripen le hakajesqo, kerdo perdal jekh lil/àkto xramosardo, thaj vi o diipen garanciënqo vaš o inkerno/titulàri le hakajesqo savesqi àkcia si preskriptìbilo isi valàbila, vikaj kodova kaj kerdã len na zanelas ke o vaxt vaš i preskripcia pherdilosas, ande kadala kàzura čhivindoj pes e règule katar o diipen rigate le preskripciaqo.

PROJÈKTO „AVEN E KÒDURĂ!”

O ander kadale patrinenqo nanaj jekh oficiãlo interpretàcia le Neve Cìvìlo Kodosqi thaj na lel and-e jakha sarre butã save dikhen pe kado temãto

O diipen rigate le preskripciaqo

- našti del pes rigate i preskripcia sode vràma na astardã te thavdel;
- dašti del pes rigate i pherdini preskripcia, thaj vi e lačhipnata le vaxtesqe nakhlo vaš i preskripcia širdini thaj bipherdini.

o E čhanda diipnasqe rigate le preskripciaqo

- *Eksprèso*;

- *Lalikanes (taçit)* – and-adava kàzo trubul te ovel zuralo, daštindoj te thavdel nùmaj andar ćacikane butã.

o E zene save našti den rigate i preskripcia

- kodova saves nanaj les i kapacitèta te del averes vaj, pala' sar si o kàzo, te dutísarel pes.

So thavdel andar o diipen rigate le preskripciaqo

- palal o diipen rigate, astarel te thavdel jekh nevi preskripcia sajekh le anglunãça;
- kana i rig savãn si la ćacipen del rigate o lačhipe le vaxtesqo thavdino zi and-odova dïves, čhiven pen e dispozície save dikhen o phaglipen le preskripciaqo perdal o pinzaripen le hakajesqo.

O dïlgãripen le diipnasqo rigate le preskripciaqo

- o diipen rigate kerel pesqe thavdipnata/efèktura numaj phandlo kodolestar kaj kerdã les;
- našti ovel manglo mamuj e jekh-paše-avrestar somunzile / kodebitòrã vaj mamuj jekh biulavdöver/indivizibilo duti/obligacia vaj mamuj e fidejusora/garàntura.

E zene kaj dašti mangen preskripcia

1. kodova vaš kaste thavdel;

- i preskripcia šaj te ovel mamuj-thodi vaj le zenestar korkorro, vaj perdal reprezentànto, bi kaj o zeno te ovel inkerdo te kerel dajekh títlo kontràro vaj te ovel pakivalo;
- o thamikaqo orgàno kompetènto *našti čhivel/aplikisarel i preskripcia ex officio*, vikaj o mangipen le preskripciaqo si and-o interèso le themesqo vaj lesqe thanutne administrativo ofisurenqo;

2. e somunzile (kodebitòrã) jekhe jekh-paše-avrestar vaj biulavdöver dutisaripnasqo/obligaciaqo thaj e fidejusora/garàntura;

PROJÈKTO „AVEN E KÒDURÃ!”

O ander kadale patrinenqo nanaj jekh oficiãlo interpretacia le Neve Cívilo Kodosqi thaj na lel and-e jakha sarre butã save dikhen pe kado temãto

- von dašti mangel i preskripcia, vikaj jekh andar e somunzile bisterdã te mangel lan vaj dia lan rigate;

3. e kreditørã kodolesqe interesime, thaj vi sarsavo aver zeno interesime.

O vaxt/tèrmeno zikana dašti mangel pes i preskripcia

- o i preskripcia šaj te ovel mamuj-thodi *numaj and-o angluno drom (angluni instànca)*, perdal anglal-inklistipen vaj, kana nanaj manglo, o maj zabaduno/durãrdo vaxt si k-o angluno dives le krisipnasqo kana e riga si thamikanes akharde.

E règele kaj čhiven pen k-i ekstinktivo preskripcia

- o i ekstinktivo preskripcia si reglemintime perdal i thami;
- o si *bimukli* sarsavi klãuza perdal savi vòrta vaj navòrta jekh àkcia šaj te ovel deklarime bipreskriptibilo, deškaj, pala' sar sikavel i thami, kadaja si prekriptibilo, vaj o averčhand, jekh àkcia deklarime bipreskriptibilo šaj te ovel dikhli sar preskriptibilo;
- ama vi kadã, and-e lĩmite thaj kondicie sikavde le thamãtar, e riga saven isi len i sasti kapacitèta keripnasqi šaj, perdal eksprèso akòrdo, te paruven o dĩlgipen le vaxtesqo vaš i preskripcia vaj te paruven o thavdipen le preskripciaqo sikavindoj laqo širdiipen vaj paruvindoj e thamikane kãuze laqere umblavipnasqe vaj ačhavipnasqe, pala' sar si o kãzo. *Na-j thode athe* e hakaja k-i àkcia save nanaj and-e vasta le rigenqe, thaj ni k-e àkcie kaj thavden andar e kontãktura pašavipnasqe/adeziunãqe, asiguracienqe thaj kodola thode telal i thami savi dikhel o brakhlipen le konsumerèsqo.
- o e vaxta/tèrmenura le preskripciaqe šaj te oven tiknãrde vaj barãrde, perdal o eksprèso akòrdo le rigenqo, ama bi te resel pes kaj o nevo vaxt te ovel maj tikno jekhe beršestar thaj ni maj baro 10e beršendar, *ta na-j dikhle athe* e vaxta preskripciaqe 10e beršenqe vaj maj bare, save šaj te oven lungãrde zi k-e 20 berša;
- kadala dispoicie *na čhiven pen / na aplikisaren pen* and-o kãzo le hakajenqo k-i

PROJÈKTO „AVEN E KÒDURÃ!”

O ander kadale patrinenqo nanaj jekh oficiãlo interpretãcia le Neve Civìlo Kodosqi thaj na lel and-e jakha sarre butã save dikhen pe kado temãto

àkcia save na-j and-e vasta le rigenqe thaj ni k-e àkcie kaj thavden andar e kontràktura pašavipnasqe, asiguracienqe thaj kodola thode telal i thami savi dikhel o brakhlipen le kunsumerësqi.;

- sarsavi konvència vaj klàuza mamuj e dispozície kasave artikolosqe si azbandini *absolùto khanć-isipnastar*.

I preskrìpcia **le hakajesqi te reses k-o keripen zoraça jekhe krisutne vaj arbitràro çhinavipnasqo / deciziàqo vaj avere dutšarde butãqo** si thodi telal e dispozície le Kodosqe le civìlo proceduraqo, avrãl e kazostar kana kadala e palutne ni aresen vaś kado.

PROJÈKTO „AVEN E KÒDURĂ!”

O ander kadale patrinenqo nanaj jekh oficiàlo interpretàcia le Neve Civìlo Kodosqi thaj na lel and-e jakha sarre butã save dikhen pe kado temàto